

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU CLASA A IX-A
PENTRU CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

ISTORIA MUZICII
(CURRICULUM DIFERENȚIAT)

FILIERA VOCAȚIONALĂ
Profil artistic
Specializarea Muzică

Aprobat prin ordin al ministrului

Nr. 3458 / 09.03.2004

NOTA DE FUNDAMENTARE

privind elaborarea programelor școlare pentru clasele a IX-a și a X-a

Programele școlare pentru clasele a IX-a și a X-a, documente reglatoare componente ale curriculumului național au fost elaborate în conformitate cu:

- asumarea de către România a *Planului detaliat de lucru asupra obiectivelor sistemelor educaționale și de formare profesională din Europa*, ratificat de Consiliul European de la Barcelona, în 2002, și a *Declarației miniștrilor europeni ai educației și formării profesionale și a Comisiei Europene cu privire la consolidarea cooperării europene în formarea profesională – „Declarația de la Copenhaga”*, convenită la Copenhaga în 2002;
- obiectivele actuale ale reformei învățământului din România vizând finalitățile, curriculumul și structura învățământului obligatoriu stabilite în conformitate cu prevederile Legii învățământului nr. 84/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare și ale Legii nr. 268/2003 pentru modificarea Legii învățământului nr. 84/1995;
- nevoia de adaptare a curriculumului național la schimbările din structura învățământului preuniversitar: apartenența claselor a IX-a și a X-a deopotrivă la învățământul obligatoriu și la cel liceal;
- valorificarea experienței pozitive privind proiectarea curriculumului pentru învățământul liceal pornind de la competențe ca achiziții finale al învățării, prin care se asigură accentuarea dimensiunii acționale în formarea elevilor.
- rolul și statutul disciplinelor școlare, stabilite în planurile cadru de învățământ aprobate prin ordinul ministrului educației, cercetării și tineretului nr. 5723/ 23.12.2003.

Structurarea noilor planuri cadru de învățământ pentru clasele a IX-a și a X-a pe componentele **trunchi comun** și **curriculum diferențiat** determină organizarea, la nivelul programei școlare, a ofertei educaționale centrale în competențe și conținuturi ale învățării prezentate distinct, pentru fiecare dintre aceste componente.

În aceste condiții, noile programe școlare pentru clasele a IX-a – a X-a au următoarea structură:

- **Notă de fundamentare**, elaborată în scopul prezentării relației dintre programele școlare pentru clasele a IX-a și a X-a și documentele de politică educațională și curriculară pe care acestea se fundamentează;
- **Notă de prezentare**, în care se detaliază rolul disciplinei de învățământ și statutul specific al acesteia în cadrul curriculumului național, precum și contribuția disciplinei de învățământ la cele opt domenii de competențe cheie stabilite la nivel european;
- **Competențe generale**, cu un nivel accentuat de complexitate, definite pe o disciplină de învățământ sau, după caz, pe o categorie de discipline de învățământ, pentru a evidenția achizițiile finale de învățare ale elevilor la sfârșitul învățământului obligatoriu și/ sau pentru a orienta pregătirea de specialitate a acestora;
- **Valori și atitudini**, finalități de natură axiologică, urmărite prin studiul disciplinei, definite pentru învățământul liceal;
- **Competențe specifice - conținuturi**, nucleul funcțional al programei școlare, definit pentru fiecare an de studiu;
- **Sugestii metodologice**, elaborate pentru a orienta proiectarea demersului didactic adecvat competențelor, valorilor și atitudinilor prevăzute în programele școlare.

NOTĂ DE PREZENTARE

În cadrul pregătirii artistice de specialitate (muzicală, coregrafică și teatrală), prin aplicarea noului curriculum diferențiat, existența disciplinelor teoretice bazate pe studiul cronologic constituie un indispensabil liant între latura exclusiv practică a formării elevilor din liceele vocaționale și cea instructiv-formativă, în scopul definirii personalității artistice.

Acest document reprezintă un instrument de lucru care permite deplasarea accentului de pe acumulările mecanice de cunoștințe pe utilizarea lor în practică, de pe caracterul informativ pe cel formativ, centrând interesul pe elev și pe opțiunile sale.

În acest sens, disciplinele de specialitate din trunchiul istoriei artelor își propun:

- să familiarizeze elevii cu terminologia de specialitate, elaborată pe baza cunoașterii conceptelor operaționale fundamentale;
- să formeze deprinderi și tehnici de lucru privind selectarea informației istorice, folosind variate tehnici de procesare a informației artistice mediatizate, abordând toate mijloacele existente astăzi (spectacol artistic, material bibliografic, surse istorice neconvenționale, creații artistice notate tradițional și pe suport electronic, mijloace mass-media, internet etc.);
- să genereze strategii cognitive bazate pe relații interdisciplinare, atât în interiorul ariei curriculare *Arte*, cât și cu alte domenii (literatură, istorie, logică, filosofie, științe socio-umane, științe ale naturii etc.);
- să dezvolte capacități de valorizare, într-un sistem axiologic propriu, bazat pe o cunoaștere fundamentată și permițând elevilor argumentarea lor;
- să dezvolte capacitatea de comunicare într-un limbaj specializat;
- să ajute viitorii artiști să-și definească propria personalitate creatoare, prin raportare la stilurile artistice fundamentale și la reprezentanții majori ai culturii naționale și universale.

În structura programelor pentru *Istoria muzicii*, *Istoria baletului* și *Istoria teatrului*, competențele specifice au un grad mai mare de specificitate, sunt structurate pe ani de studiu, corespunzând nivelului de dezvoltare și de pregătire al elevilor, și sunt diferențiate pentru disciplinele *Istoria muzicii*, *Istoria baletului* și *Istoria teatrului*.

Conținuturile învățării sunt organizate în concordanță cu fiecare competență, dar, în același timp, pot fi mijloace și pentru realizarea altor competențe specifice. Profesorul are astfel o libertate sporită de a acționa în funcție de particularitățile individuale ale elevilor, de opțiunile acestora și de posibilitățile variate date de baza artistică și materială din fiecare unitate de învățământ. Responsabilitatea profesorului față de calea aleasă în dezvoltarea competențelor, prin diversificarea conținuturilor, evident, crește în aceeași măsură.

Prin specificul lor, disciplinele de istorie a celor trei arte propun elevilor sisteme valorice ce se constituie în modele pentru găsirea propriului sistem axiologic.

Disciplinele *Istoria muzicii*, *Istoria baletului* și *Istoria teatrului* sunt discipline teoretice de specialitate care se studiază pe parcursul întregului învățământ liceal – 2 ore/săptămână –, urmând ca absolvenții învățământului liceal artistic specializat să poată opta pentru acestea, în cadrul examenului de bacalaureat.

COMPETENȚE GENERALE

1. Operarea cu elemente de limbaj specific în abordarea creațiilor artistice, în scopul comunicării unor variate opinii estetice
2. Investigarea istorico-stilistică și structurală a fenomenului muzical

VALORI ȘI ATITUDINI

1. Disponibilitatea pentru receptarea specializată a creației muzicale aparținând fondului cultural național și universal
2. Receptivitatea față de diversitatea culturală definită istoric și geografic
3. Disponibilitatea de a transfera în viața socială valori estetice autentice
4. Manifestarea inițiativei în susținerea propriilor opinii estetice

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Operarea cu elemente de limbaj specific în abordarea creațiilor artistice, în scopul comunicării unor variate opinii estetice

Competențe specifice	Conținuturi
1.1 Operarea cu termeni și concepte specifice domeniului muzical, în vederea abordării creațiilor artistice prin utilizarea conceptelor fundamentale și aplicative specifice	<ul style="list-style-type: none"> - Concepte operaționale fundamentale: <i>artă, cultură, civilizație, creație, receptare, stil, ethos, catharsis, mimesis, prozodie, sincretism</i> - Noțiuni și concepte specifice analizei, comentării și comparării creațiilor muzicale (sunetul muzical și calitățile sale, sisteme sonore, organizarea discursului muzical, elemente de dinamică și agogică, conceptul de gen și forma, intenționalitatea actului muzical creativ etc.) - Elemente ale limbajului muzical: monodia, heterofonia, omofonia, polifonia, sisteme modale și tonale, timbrul vocal și al instrumentelor orchestrei simfonice, genuri muzicale și stiluri creative - Elemente de organizare și structurare a limbajului muzical: genuri, microstructura formală, tehnici simple diacronice și sincronice de prelucrare a temei muzicale (ex: canon, polifonia medievală – <i>organum, discantus, cantus gemellus, faux-bourdon, conductus, motetus</i> – madrigal)
1.2 Recunoașterea caracteristicilor definitorii ale creațiilor artistice abordate, în funcție de elementele de limbaj specific, conform epocii și stilului artistic	<ul style="list-style-type: none"> - Lucrări muzicale audiate - Caracteristicile instrumentelor muzicale specifice epocilor istorice studiate, construcția și calitățile lor (elemente de organologie, inclusiv criterii de clasificare a instrumentelor) - Teme muzicale din lucrări reprezentative pentru ilustrarea elementelor de limbaj specific studiate - Creații muzicale din perioadele antică și medievală - Monodii gregoriene și cântări liturgice – bizantine, cântece trubadurești, genuri ale muzicii vocale religioase și laice (<i>motet, missă, madrigal, ballata, virelais, rondeau, chanson, frotolla, vilanella</i> etc.) și ale muzicii instrumentale (<i>ricercar, canzone</i>), alte creații muzicale reprezentative pentru epocile istorice abordate (<i>pastorala</i>)
1.3 Comunicarea în scris sau orală a unor opinii teoretice și/sau estetice aparținând epocilor vechi, inclusiv Renașterii	<ul style="list-style-type: none"> - Concepte fundamentale și aplicative utilizate în rezumate, comentarii și în scurte eseuri tematice - Tematica teoretică și stilistică abordată în prezentări și dezbateri pentru argumentarea propriilor opinii

Competențe specifice	Conținuturi
1.4 Utilizarea informațiilor cu caracter muzicologic (bibliografia, discografia, partitura veche transcrisă în notație tradițională)	<ul style="list-style-type: none"> - Tehnici de documentare specific muzicologice: indicațiile bibliografice, rezumatul, indicațiile discografice, extragerea informației de specialitate din lucrări aparținând altor domenii (cu specific istoric, estetic, filosofic, etnologic etc.) - Tehnici de abordare și comentare specializată a lucrărilor muzicale audiate - Notația muzicală abordată în evoluție cronologică (inclusiv notația după Guido d' Arezzo) - Informații privind transcrieri în notație tradițională a creațiile epocilor istorice vechi (<i>boetiană, neumatică, gregoriană, bizantină, notația rombică transcrise în notația pe portativ cu chei</i>)

2. Investigarea istorico-stilistică și structurală a fenomenului muzical

Competențe specifice	Conținuturi
2.1 Analizarea comparativă a creațiilor muzicale studiate, din perspectivă istorico-stilistică	<ul style="list-style-type: none"> - Muzica vocală, instrumentală și vocal-instrumentală specifică antichității, epocii medievale și Renașterii - Scopurile muzicii (practic, educativ și estetic) în relație cu genurile reprezentative ale epocilor studiate - Muzică monodică, monodia acompaniată, polifonică - Muzica religioasă gregoriană și bizantină - Școli românești de cântare psaltică - Polifonia incipientă (inclusiv <i>ars antiqua</i>) și polifonia vocală dezvoltată a Renașterii (până în sec. al XVI-lea) - Școli muzicale: <i>Scoala de la Notre-Dame, Ars Nova, Renașterea italiană, franco-flamandă, engleză, germană, spaniolă etc.</i>
2.1. Identificarea relațiilor dintre muzică, poezie și dans, în manifestările sincretice din perioadele istorice studiate	<ul style="list-style-type: none"> - Sincretismul primitiv (originar) - Evoluția sincretismului în creațiile artistice ale antichității greco-romane (<i>triuna horeia</i>) - Sincretismul manifestărilor spectaculare în antichitatea extraeuropeană - Locul muzicii în cadrul artelor expresive - Arta aezilor și a trubadurilor (<i>trouverilor, minnesingeri</i>) - Spectacole medievale sincretice (laice și religioase) - Apariția și evoluția spectacolului muzical teatral (din antichitate până la <i>Dramma per musica</i> ca fenomen artistic renescentist)
2.2. Integrarea fenomenului muzical în context cultural, artistic și istoric	<ul style="list-style-type: none"> - Ipoteze privind originile artei și ale muzicii - Date privind biografia și creația personalităților reprezentative (Machault, des Pres, Marenzio, Gesualdo, cu precădere Orlando di Lasso și G. P. da Palestrina) - M - Mediile artistice ale timpului - Educația artistică și locul muzicii în cadrul acesteia, rolul, scopul și locul muzicii în context istoric antic, medieval și renescentist (până în sec. al XVI-lea)

SUGESTII METODOLOGICE

Pentru disciplina *Istoria muzicii*, noua viziune curriculară permite profesorului o abordare metodică flexibilă, propunându-și să fundamenteze la nivel teoretic și practic orizontul cultural al viitorilor tineri muzicieni. Având în vedere că specificul disciplinei impune, pe lângă o abordare tematică și o tratare tradițională cronologică, conținuturile obligatorii prevăzute în programă urmează a fi parcurse în succesiunea lor istorică, dar numai după ce elevii dobândesc, treptat, atât cunoștințele conceptuale, cât și pe cele stilistice, relevate în practica muzicală propriu-zisă.

Astfel, în vederea asimilării lexicului și operării cu limbajul specific disciplinei, cât și pentru fundamentarea cunoașterii expresiei individuale în contextul diversității culturale contemporane, elementele de bază ale noului curriculum trec accentul de pe latura teoretică spre cea aplicativă:

- audiția muzicală orientată către conștientizarea elementelor de limbaj și expresie, definiții stilistice, în funcție de epocile studiate;
- folosirea unor tehnici de informare și de cercetare de factură muzicologică, prin utilizarea elementelor muzicale (receptate prin audiție, memorate și reproduse), utilizarea partiturii și a materialelor de specialitate (diverse surse de informație, de la dicționar la internet).

Libertatea de opțiune a cadrului didactic, în raport cu demersul metodologic, se va reflecta în primul rând în alegerea materialului muzical ce urmează a fi audiat, în selectarea bibliografiei, în funcție de resursele locale (de exemplu, instituțiile muzicale și culturale din localitate, biblioteci, eventual învățământ superior) de condițiile existente în școală și de individualitatea fiecărui elev sau cel puțin grup de elevi cu preocupări și interese convergente.

În acest sens, audiția muzicală va fi orientată de profesor către elementele de limbaj, stilistice sau expresiv-intenționale, cu o importanță covârșitoare pentru realizarea tuturor competențelor pe care le impune prezentul curriculum. Nu trebuie să uităm că adevăratul contact cu arta muzicală se face în sala de concert, suportul electronic fiind doar o alternativă modernă la veritabila întâlnire nemijlocită cu spiritul creației muzicale.

Pentru a putea înțelege și accesa informația de specialitate, elevii urmează a fi familiarizați cu terminologia specifică disciplinelor muzicale, ce cuprinde, obligatoriu, o bază conceptuală, în principal de natură estetică, cu care elevii urmează a se familiariza de la începutul studierii obiectului *Istoria muzicii*, în scopul de a realiza comunicarea prin limbajul specializat al disciplinei. La finalizarea studiilor, noul curriculum a avut în vedere ca viitorul absolvent al studiilor specializate muzicale să poată comunica propriile opțiuni estetice și să formuleze judecăți de valoare, avizate și argumentate.

Cel puțin la fel de importantă pentru realizarea majorității competențelor specifice claselor a IX-a – a XII-a este capacitatea profesorului de formare la elev a unei metode adecvate, riguros

științifice, de lucru cu materialele de informare utilizate în scopul perfecționării continue a tinerilor muzicieni ca viitori profesioniști și oameni de cultură, într-o epocă a informației.

În acest sens, se vor propune de către profesor bibliografii cuprinzând studii muzicologice tematice, lucrări de sinteză, inclusiv aparținând domeniilor adiacente (estetică, filosofie, sociologia artei, literatură). Profesorul va indica cele mai semnificative capitole pentru tema abordată, pentru a fi citite, comentate sau rezumate de către elevi. De asemenea, pot fi utilizate monografiile ale personalităților culturale sau artistice studiate, dicționare, diverse capitole din lucrări teoretice mai ample, din care profesorul va indica elevului tema, capitolul, ideea sau chiar numai conceptul pentru a cărui cunoaștere se propune bibliografia.

Se sugerează profesorului să aibă în vedere, pentru selectarea materialului bibliografic indicat, următoarele criterii:

- **să fie adecvat** nivelului de dezvoltare a elevilor, profesorul putând selecta din sugestiile bibliografice sau propune alte bibliografii;
- **să fie bine dozat ca volum de lucru individual**, în măsura în care, pentru lucrări cu caracter teoretic, estetic, biografii, este de preferat să nu se depășească 3 lucrări de autor/elev/semestru. Acoperirea întregii arii tematice sau prezentarea compozitorilor poate fi realizată prin alocarea fiecărui elev sau grup de 2-3 elevi, a unei alte tematici sau monografii compoziționale, restul clasei urmând să folosească dicționarul, astfel încât aceasta să poată comenta pe marginea materialului realizat;
- **să fie la îndemâna elevului** (fie ca acesta îl are în biblioteca personală, fie că se găsește în librării sau în biblioteci, fie că are acces direct la internet);
- **să existe materialul muzical ilustrativ**, astfel încât nici o prezentare să nu rămână doar la nivel literar.

Ceea ce rămâne definitiv pentru conținutul disciplinei și deosebit de important pentru dimensiunea sa formativă este metodologia de lucru cu informația la nivel muzicologic, de la partitura muzicală, la participarea la spectacolul muzical ca eveniment unic artistic și cultural, la tehnici de lucru cu dicționarul, cartea de specialitate, internetul și modalitățile de selecție avizată și conștientă dintr-o largă ofertă de discuri, casete, programe mass-media.